

РОЛЬ СЛОВОТВОРЧИХ ЕЛЕМЕНТІВ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНИХ СОЦІОСФЕРИЧНИХ ІННОВАЦІЙ

Статтю присвячено дослідженню ролі афіксів та уламків слів, що використовуються для формування інновацій, які номінують соціальні групи. Розкрито особливості внутрішніх характеристик словотворчих елементів, що впливають на зміст неологізмів, утворених за їхньої участі.

Ключові слова: інновація, афікс, соціальна стратифікація.

Головко А.Н. Роль словообразовательных элементов в формировании англоязычных социосферных неологизмов. Статья посвящена исследованию роли аффиксов и осколков слов, использующихся для формирования инноваций, дающих номинации социальным группам. Мы раскрыли особенности внутренних характеристик словообразовательных элементов, влияющих на содержание неологизмов, образованных с их помощью.

Ключевые слова: инновация, аффикс, социальная стратификация.

Golovko O. Word-building Elements and Their Role in Building English Socioispheric Neologisms. This article investigates the role of affixes and word-fragments in building English neologisms that give names to different social groups. We shed light on the inner peculiarities of word-building elements that influence the meaning of neologisms they form.

Key words: neologism, affix, social stratification.

Світ, що оточує людину, неосяжний. Щодня відбуваються зміни, які призводять до його глибшого пізнання та переосмислення, що, відповідно, впливають і на словниковий склад мови (див., наприклад, Єнікеева С.М., Зацний Ю.А., Левицький А.Е.). Ці зміни стосуються абсолютно всіх аспектів буття, соціальні групи й соціальна стратифікація суспільства не є виключенням. Як доводять наші спостереження, у XXI столітті відбулося формування значної кількості англомовних соціосферичних інновацій (неологізмів, що дають номінацію різним соціальним групам), утворених за допомогою різних словотворчих елементів, формі та змісту яких і пропонуємо приділити детальну увагу.

Таким чином, **метою** нашого дослідження є визначення ролі словотворчих елементів у формуванні номінацій соціальних угруповань. **Об'єктом** є розвиток словникового складу сучасної англійської мови, а **предметом** – особливості формування змісту соціосферичних інновацій, утворених морфологічними способами словотвору. **Метеріалом** дослідження стали інновації англійської мови, що виникли й поширилися в XXI столітті. **Актуальність** роботи зумовлена бурхливим розвитком інноваційної складової лексичного рівня англійської мови, що й пояснює недостатній рівень систематизації морфологічних елементів, які використовуються для формування номінацій, що представляють особливості сучасного соціального буття.

Для формування неологізмів, що номінують соціальні групи, часто використовуються різні словотворчі елементи – суфікси й уламки (останні також визначають як початкові комбінувальні форми [Prcic 2005, с. 317]), що містять семантику «соціальна єдність, спільнота». Серед таких елементів можна навести *-dom, -rati, -cracy, -azzi, -riat, -oisie*.

Надзвичайно активним словотворчим компонентом, який містить сему «соціальна група», є формант *-dom* (формує 32% афіксальних інновацій у сфері соціальної таксономії). Варто зазначити, що цей суфікс тривалий час вважався непродуктивним, архаїчним, але з часом відновив своє функціонування в американському варіанті, а потім повторно поширився як активний і в інших варіантах англійської мови. Суфікс *-dom*, як і формант *-cracy*, що буде розглянуто далі, залучається до творення інновацій, які характеризують «абстрактні, віртуальні угруповання», тобто групи людей, визначені мовцями на основі подібних антропних властивостей її членів. Неоверби парадигми, сформованої за участі суфіксоїда *-dom*, окрім значення «сфера, коло діяльності» [Айнбиндер 1996, с. 12], містять семантику «світ людей» у певній галузі або сфері, серед яких виділяємо:

– економічну сферу, яку представляють неологізми *brokerdom* (світ біржових брокерів), *corporatedom* (світ керівників корпорацій), *moguldom* (світ магнатів);

– сферу новітніх технологій, яку репрезентують інновації *geekdom, gurudom, hackerdom* (світ хакерів, програмістів), *biohackerdom* (світ так званих «біохакерів» – лікарів-генетиків, які працюють з ДНК). Одиниця *biohacker* утворена в результаті поєднання префікса *bio-*, що притаманний сфері охорони здоров'я, а в компоненті *hacker* відбувається механізм перенесення значення з «хакера, програміста» на «людину, яка занадто чимось цікавиться, у щось втручається, намагається зламати код», у цьому випадку, генний;

– сферу мистецтва, шоу-бізнесу, які вербалізують новотвори *supermodeldom* (світ супермоделей), *celebritydom* (світ відомих людей), *stardom, megastardom* (світ зірок);

– родинні відносини виражено одиницями *parentdom* (батьки), *coupledom* (подружжя).

Деякі інновації з суфіксоїдом *-dom* репрезентують групи людей, які мають подібні антропні характеристики:

– матеріальний добробут, світ людей різних економічних статусів розкривають інновації *multimillionairedom* (світ мультимільйонерів), *uuppiedom* (світ яппі), *bumdom* (світ бомжів);

– уподобання, інтереси визначають неологізми *fandom* (фанати), *quirkyalonedom* (світ самотніх людей, які ні з ким не зустрічаються й чекають на свою долю).

Часто залученим словотвірним елементом для формування інновацій, що номінують соціальні групи (27% від загальної кількості афіксальних новотворів), згідно з результатами нашого аналізу, є формант *-(e)rati*. Він був виділений у результаті формування низки телескопних неологізмів, які були зрощеннями лексем з одиницею *literati* (освічені люди, інтелігенція [ELD 1993, с. 850]). Після виокремлення елемент *-(e)rati* абсорбував семантику первинної одиниці і використовується для творення інновацій із значенням «видатні, відомі представники, експерти» у певній галузі. Неовербі, сформовані при його залученні, можна розподілити за сферами, в яких ці люди є головними, найвідомішими, елітою:

– сучасні технології: *bloggerati* (відомі упорядники блогів), *cyberati*, *digirati*, *geekerati*, *numerati*, *technorati* (відомі люди, які спеціалізуються на комп'ютерних технологіях);

– засоби масової комунікації: *journalrati* (найкращі журналісти), *chatterati* (популярні представники мас-медіа);

– мистецтво, спорт: *cinerati* (експерти кіно), *culturati* (експерти культури), *fasherati* (експерти моди), *jazzerati* (експерти джазу), *soccerati* (найкращі й найвідоміші футболісти).

Тим самим, можна вивести новітню семантику форманта *-rati*: «славетні люди, експерти в культурно-спортивній або технологічній сфері соціальної діяльності».

Формант *-cracy* (від грецького *cratos* – влада), що формує 20% афіксальних соціосферичних новотворів, був виділений з таких одиниць як *aristocracy*, *bureaucracy*. Він утворює неовербі, які представляють владу групи людей у певній сфері, серед таких сфер ми виділяємо:

– політику: *eurocracy* (адміністративний комітет Євросоюзу), *globocracy* (влада найвпливовіших людей, правлячої еліти світу);

– економіку: *corpocracy* (влада людей, які керують найбільшими корпораціями), *advertocracy*, *marketocracy* (влада групи найвпливовіших рекламистів і маркетологів);

– новітні технології: *digitocracy* (влада найвпливовіших людей, які керують підприємствами, що спеціалізуються на новітніх технологіях);

– злочинний світ: *kleptocracy* (влада крадіїв), *mobocracy* (влада злочинців і мафіозі), *thugocracy* (влада агресивних людей, злочинців), *gunocracy* (влада озброєних злочинців).

Зазначимо, що одиниці, утворені за допомогою суфікса *-cracy*, позначають групи абстрактного рівня, їхні представники об'єднані мовцями уявно на основі подібних індивідуальних рис. Особа, яка є представником однієї з вищезазначених соціальних груп, репрезентується за допомогою елемента *-crat*, наприклад, *eurocrat*, *globocrat*, *digitocrat*, *kleptocrat*, *mobocrat*, *businesscrat*, *virtuecrat* тощо. Можна зробити висновок, що формант *-cracy* отримує інтегровану семантику «група надзвичайно впливових осіб, від яких залежить подальше життя суспільства, оскільки вони домінують у найважливіших сферах соціального буття».

Компонент *-azzi*, виділений із запозиченої з італомовної одиниці *paparazzi*, залучається до творення неовербів *paperazzi*, *rumorazzi*, *stalkerazzi*, *videorazzi*, *peoplerazzi*, *snaparazzi*, *waparazzi*. Ці інновації складають 10% від афіксальних одиниць, що номінують соціальні угруповання. Семантику форманта можна визначити як «люди, які намагаються слідувати за відомими особами з метою отримання скандальної інформації», яка, згідно з дослідженнями, приносить таким журналістам славу, визнання, вищий соціальний статус [Lambeth 1992, с. 73].

Представники групи, яких позначає одиниця *paparazzi*, працюють на бульварну пресу (*newspaper*), ті, хто переслідують політиків та зірок із відеокамерами (*video camera*), отримують номінацію *videorazzi*. Журналістів, які займаються написанням пліток (*rumor*) про відомих осіб, репрезентує новотвір *rumorazzi*. Випадкові особи, яким пощастило стати свідками скандальних новин і зняти подію на фотоапарат чи камеру, отримують номінації *stalkerazzi* (від *stalk* – підкрадатися), *snaparazzi* (від *snap* – аматорське фото), *waparazzi* (*wap* – безпроводний Інтернет-протокол, за допомогою якого випадкові особи розміщують фото зірок в Інтернеті), а весь загальний журналістів, які постійно спостерігають за відомими людьми, представляє одиниця *peoplerazzi*, де елемент *people* містить семантику «люди однієї професії»: *A new word "Peoplerazzi" has been coined to describe citizen journalists who focus on celebrities, in catching well-known people doing ordinary things* (Hindu, 2 Jul 2006).

Телеведучих і коментаторів новин номінує одиниця *commentariat*. Інновація є зрощенням лексеми *commentator* та етимонно російського форманта *-riat* від *proletariat* (робочий клас, «пролетаріат»). При залученні цього словотворчого елемента утворено й неологізм *welfariat*, що номінує клас людей, які живуть лише на соціальні виплати безробітним (*welfare*). Поява одиниці *welfariat* пояснюється й тим

фактом, що кількість бідних у США постійно зростає, а кількість людей за межею бідності становить 20% [Зацний 2008, с. 31]. Частка неовербів, сформованих при залученні цього афіксоїда, становить 9% від загальної кількості афіксальних неологізмів сфери соціальної таксономії.

За допомогою уламка *-oisie*, виділеного з французької одиниці *bourgeoisie*, утворено частковий синонім вищерозглянутої новітньої одиниці *commentariat* – неоверб *schmooseoisie*. У зв'язку з внутрішнім контрадиктивним конотативним забарвленням компонентів *schmoose* (пліткувати, говорити про неважливе [LDEL 1984, с. 1273]) і *-oisie* (лексема *bourgeoisie* репрезентує представників вищого класу), на нашу думку, відбувається підсвідома амеліорація першого: *However, we are about to witness the ascendancy not of a mere group, but of a new class, one of which Karl Marx never dreamt: the schmooseoisie* (Times, 9 Jan 1996).

Таким чином, ми дійшли висновку, що афіксальні інновації, які називають соціальні угруповання, зазвичай формуються при залученні елементів *-dom*, *-(e)rati*, *-cracy*, *-azzi*, *-riat*, *-oisie*. Деякі з них можуть амеліорувати конотацію новотвору (наприклад, *schmooseoisie*, *legerati*), у той час як уламок *-azzi* передає пейоративне, часто іронічне забарвлення, наявне в парадигмі неологізмів, сформованих при його залученні (*paperazzi*, *rumorazzi*, *waparazzi*). Соціальні групи, члени яких володіють знаннями у сфері новітніх технологій, позначають великою кількістю інновацій, що пояснюється відкритістю цієї терміносистеми (*technorati*, *hackerdom*, *digitocracy* тощо). Для номінації різних соціальних груп використовуються синонімічні (як семотворчі *cyber*, *digi-*, *hacker-*, *num-*, *techno-*, так і словотворчі *-cracy*, *dom*, *-(e)rati*) елементи.

Література

ELD: English Language Dictionary. – London: Harper Collins Publishers, 1993. – 1703 p. Lambeth E.B. Committed Journalism: An Ethic for the Profession / Edmund B. Lambeth. – [2nd ed.]. – Bloomington, Indianapolis: McGraw-Hill, 1992. – 242 p. LDEL: Longman Dictionary of the English Language. – Harlow: Longman, 1984. – 1876 p. Prcic T. Prefixes VS Initial Combining Forms in English: A Lexicographic Perspective // International Journal of Lexicography. – 2005. – Vol. 18. – № 3. – P. 313-334. Айнбіндер М. И. Англо-русский словарь-справочник. Новейшие модели словообразования в языке Америки и Англии / М.И. Айнбіндер.– СПб.: АДИА-М+ДЕАН, 1996. – 96 с. Зацний Ю.А. Інновації в словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник / Юрій Антонович Зацний, Анатолій Вікторович Янков. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 360 с.

ГОЛУБ Ю.І.

(Запорізький національний університет)

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІДЕОГРАФІЧНИХ СЛОВНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються макро- та мікроструктурні характеристики ряду ідеографічних словників англійської мови. Проведений аналіз дозволяє виділити найбільш ефективні методи лексикографічної презентації системних відношень одиниць лексикону.
Ключові слова: лексикон, системна організація, тематична лексикографія, ідеографічний словник.

Голуб Ю.И. Специфика организации идеографических словарей английского языка. В статье рассматриваются макро- и микроструктурные характеристики ряда идеографических словарей английского языка. Проведенный анализ позволяет выделить наиболее эффективные методы лексикографической презентации системных отношений единиц лексикона.
Ключевые слова: лексикон, системная организация, тематическая лексикография, идеографический словарь.

Golub Y.I. Specific organization of ideographic dictionaries of the English language. The given article deals with macro- and microstructural characteristics of different ideographic dictionaries of the English language which were analysed in order to determine effective methods of lexicographic presentation of systemic relations in the lexicon.
Key words: lexicon, systemic organization, thematic lexicography, ideographic dictionary.

Традиційним і найбільш поширеним в історії світової лексикографії є алфавітне словорозташування. Як зазначав Г. Біджойнт [Bejoint 1994, с. 16], даний принцип організації словника є в наш час настільки “всеосяжно домінуючим”, що в звичайної людини саме з ним асоціюється сам жанр укладання словників. Іншими словами, алфавіт став важливою частиною “соціального іміджу словника”.

Однак існують і інші способи розташування одиниць реєстру слів. **Об’єктом** нашого дослідження є ідеографічні словники англійської мови, в яких лексичні одиниці розміщуються відповідно до їх смислової близькості. **Метою** вивчення словників даного типу є розробка методики адекватної лексикографічної інтерпретації системної організації словникового складу англійської мови. Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні **завдання**:

- вивчити історію розвитку тематичної та ідеографічної лексикографії;
- проаналізувати існуючі методи лексикографічної презентації системних відношень одиниць словникового складу англійської мови в межах ідеографічних словників.

Вивчення системної організації лексикону доводить той факт, що він не являє собою чітко впорядкованої системи одиниць. Мікросистеми, що утворюють його, не є повними і легковивідними. Розподіл слів за гіперо-гіпонімічними ієрархіями, предметно-тематичними і лексико-семантичними групами, синонімічними рядами і антонімічними парами, польове моделювання лексикону, виділення